Posudek vedoucího práce

k diplomové práci: Předpoklady vydržení v českém právu

diplomantky Kateřiny Zuckermannové

Zpracoval: Petr Dostalík

Autorka si vybrala jednu z klíčových institucí soukromého práva, která navíc prochází v době rekodifikace českého soukromého práva výraznými změnami. Diplomantka volí historický přístup, kdy prochází právními dějiny s tímto institutů od římského práva přes právo rakouské, platnou právní úpravu, až po nejnovější „nový občanský zákoník". Tento přístup je možno označit za jediný správný.

Práce je opatřena bohatým poznámkovým aparátem a při jejím zpracování se diplomantka opírala o množství odborné literatury, sahající od klasických romanistických prací (Sommer, Bartošek, Bělovský), prameny římského práva (Gaius) po práce pandektní (Arndts) až po soudobé právní studie (Spáčil, Eliáš). Po formální stránce splňuje požadavky na ni kladené.

Práce je dobře strukturována, je ji možno rozdělit na dvě základní části – právo římské právo občanské, která je rozděla na právo rakouské, právo tzv. středního kodexu a právo platné, s nezbytným doplněním o úpravu *nového občanského zákoníku* (NOZ). Tento přístup konvenuje nejnovějším snahám o změnu diskurzu římského práva.

Autorka správně zdůrazňuje, že institut vydržení je možno pčítat ke konstantám evropského soukromého práva, jež proběhl průběhu věků změnám pouze nepatrným. S právním isntitutem vydržení je spojena i dobrá víra, jejíž vliv – jak autorka zdůrazňuje – je klíčový i pro současné právo a dotýká se např. restitučních předpisů.

Vydržení je spojeno již se Zákonem XII desek, kde je v možno textu archaické právní normy detekovat základní předpoklady vydržení – přechod vlastnického práva na základě uplynutí zákonné doby bez vůle předchozího vlastníka. Autorka si povšimla také toho, že vydržení se v římském právu projevuje poskytováním námitek, které odrazí vlastnické žaloby dřívějšího vlastníka. Podává dále výklad historického vývoje vydržení, kdy byly římskou právní vědou nastoleny dva další požadavky vydržení *iustus titulus* a *bona fides*. Císařské právo zavedlo i další formy vydržení pro provinční pozemky – jež nemohly být původně ve vlastnictví soukromých osob – prodložením doby vydržení na 10 resp. 20 let. Císař Justinián sloučil tyto dvě formy do vydržení řádného a zavedl vydržení mimořádné, kde je sice prodloužena doba vydržení, avšak nevyžaduje se *bona fides*.

Autorka se zabývá i zvláštními formami vydržení – *usucapio pro herede* a *usureceptio*, a dále pak jednotlivými předpoklady vydržení. Poznatky získané z římského práva pak porovnává s následnou, velmi podrobnou právní úpravou rakouskou. Konstatuje, že vydržení je v ABGB odvrácenou stranou promlčení, ačkoliv bylo toto stanovisko napadáno tehdejší právní vědou (str. 16). Pro účely obhajoby by bylo vhodné se na tuto otázku zaměřit.

Zdůrazňuje chápání držby odlišné od současného práva. Odvolává se na názor Ant. Randy, že držba je faktickým stavem. Otázka, zda je držba právo nebo faktický stav, by také mohla být předmětem diskuze při obhajobě. Důkladně je v rámci rakouské právní úpravy probírána otázka poctivé držby a rozdílu chápání mezi poctivou držbou a *bona fides* v římském právu. V této souvislosto by bylo možno při obhajobě zmínit uplatnění římské zásady *mala fides superveniens non nocet*.

Na str. 47 není správný názor, že oprávněný držitel má právo na plody a užitky. Užitky musí i oprávněný držitel vydat vlastníkovi. Autorka také na straně jedné – a ve shodě s meziválečnou civilistikou – zastává názor, že promlčení a vydržení jsou v podstatě dva sesterské instituty, na straně druhé však používá analogicky běh promlčecí a vydržecí doby (str. 48). Pozastavuje se také nad tím, že podle NS ČR je možno vydržet i obchodní podíl, a tvrdí, že toto rozhodnutí vybočuje z mezí držby, ačkoliv to není ani věc ani právo. Otázka, kterou si autorka mohla v této souvislosti položit, jak daleko sahá dotvářecí moc soudnictví, a jakým způsobem je v tomto kontextu vyložen pojem „věci".

Za nejlepší pasáž práce považuji kapitolu věnovanou dobré víře. Podle judikatury jedná v dobré víře ten, kdo si přisvojuje nějakou věc nebo právo, je přesvědčen o tom, že nejedná bezprávně. Toto pojetí dobré víry, jež konvenuje s pojetím římského práva, je nazýváno subjektivní dobrou vírou. Vedle ní existuje ještě objektivní dobrá víra, jež podle mého soudu ovšem splývá s dobrými mravy. Zajímalo by mě také, co je nutno rozumět „spravedlivou funkcí držby"? Nesouhlasím také se závěrem, učiněným na str. 52, kde autorka tvrdí, že kupující v dobré víře nabyde od nevlastníka vlastnické právo. Tento závěr je v rozporu se zásadou, že *nemo plus iuris transferre potest*. Kupec nabude vlastnické právo až vydržením.

V této souvislosti pokládám za klíčovou otázku „konkordance mezi ochranou vlastnictví a ochranou dobré víry" - domnívám se, že může být užitečné srovnání s římským právem, kde pouhé uplynutí doby společně se širokým chápáním dobré víry vedlo k nabytí vlastnického práva držitele v dobré víře. Velmi důležitý je v předkládané práci popis vývoje judikatury, který se týká dobré víry, jež má mít ten, kdo nabyl nemovitost od toho, kdo ji nabyl od nevlastníka. Jestliže nabyl kupec nemovitost od nevlastníka, nenabyl k ní vlastnické právo, a nemůže jej tedy převést na další osobu, jakkoli by tato byla v dobré víře.

Jestliže však došlo k prodeji nemovitosti a až následnému odstoupení od smlouvy, pak bylo vlastnické právo na kupujícího skutečně převedeno, a ten, pokud toto právo převedl na třetí osobu, ji podle mého soudu učinil vlastníkem, a otázka, zda byl nebo nebyl v dobré víře nehraje roli. Nabytí vlastnického práva je totiž objektivní právní skutečností, a u vlastníka, na rozdíl od držby, se neposuzuje jeho psychický stav k ovládané věci.

Stejně je tomu podle mého názoru v situaci, kdy je kupní smlouva uzavřena pod rozvazovací podmínkou. Právní úkon je účinný až do okamžiku, kdy se rozvazovací podmínka splní, a kupující je tedy vlastníkem věci. Může tedy, a to bez posuzování dobré víry třetí osoby, předmět koupě bez dalšího převést na třetí osobu, která se předáním věci stane plným vlastníkem. Okolnost, že byla kupní smlouva uzvřena pod podmínkou má svůj význam pouze v tom, že zakládá náhradu škody kupujícího (prvnímu) vůči prodávajícímu. Můžeme v tomto případě vést analogii s případem z Digest, kdy byl prodán otrok, který byl podmínečně propuštěn na svobodu, a prodán dříve, než se podmínka splnila. Otázkou zůstává, zda nabyl kupec vlastnictví otroka, a zda jej musí propustit na svobodu v okamžiku, kdy se podmínka splní.

Velmi vhodně je autorkou práce položena i otázka, jaké jsou hranice posuzování tzv. „objektivní" dobré víry. V kapitole, věnované nejnovější úpravě si autorka plete pojmy prává a řádná držba. To je třeba napravit v rámci obhajoby.

Vzhledem k výše uvedenému je možno považovat předloženou práci za velmi dobře zpracovanou, plně vyčerpávající uvedené téma. Toto téma je navíc aktuální vzhledem ke změnám v současném českém soukromém právu. Předložená práce tedy více než splňuje předepsaná formální a obsahová kriteria, na základě čehož ji doporučuji k obhajobě a navrhuji známku *výborně*.

V Přerově, dne 19.4.2012

Mgr. Petr Dostalík, Ph.D.